

הלכה ומנהג

אתרוג קארפו

הרב גבריאל ציננער

רב ומו"צ בבארא פארק, ומחבר ספרי 'נטעי גבריאל'

באג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א עמ' סג, מביא שרבותינו נהגו שלא לברך על אתרוג מא"י, רק לקחו לקריאת הלל, (ומובא באוצר מנהגי חב"ד עמ' רעו באריכות).

ומצאתי בספר 'קובץ דרושים' (פעטרקוב, תרפ"ה) סי' ד' שכותב הגאון ר' פנחס אלי' מייזליש בן הגאון אב"ד אלסק, וז"ל "ושמעתי מפי מ"ו מחו' הק' מלאדי ז"ל בשנת תרל"ה בשם זקינו הגה"ק בעל הש"ע והתניא ז"ל שלא רצה לברך על אתרוג קרפי רק על יעניווער, ובעת מלחמת צרפת שלא הי' אפשר להשיג יעניווער שלחו לו מקורביו אתרוג מובחר מהודר ביופי גדול מקארפי וגם אתרוג מאה"ק ומסיבת הדרך נתקלקל זה האחרון מאוד, ואמר הרב ז"ל כיון שהוא כשר עכ"פ לברכה. ומזמן הרמב"ן ז"ל אתרוגי אה"ק מוחזקים בכשרות, ויש לו מעלת אה"ק יברך עליו וכן עשה, ומפני כבוד הציבור נטל אתרוג המובחר לקראת הלל להנענועים עכ"ד".

וכדאי לברר פשר הדבר.

ספק דרבנן במקום חזקת איסור

הרב שלום דובער לוי

ספרן ראשי בספריית אגודת חסידי חב"ד

בשוע"ר סי' תלח ס"א: "ואפילו אם כבר ביטל חמצו שאין כאן אלא ספק דברי סופרים אף על פי כן אין ספק אכילת העכבר מוציא מידי ודאי חמץ שראינו שהכניס לשם". ומקורו מח"י ס"ק א, שלמד כן מהגמ' ט, א (שהובא בב"ח ריש הסימן): "הא חזינא דשקל... הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי".

ואינו דומה למה שנתבאר לקמן סי' תלט ס"ד-ה, שאם ביטל הוי ספק דברי סופרים ולהקל (ומקורו מהטור שם, הובא בט"ז ס"ק ג ומ"א ס"ק ה), דהתם "לא נגרעה חזקת בדיקתו ע"י ספק חמץ שנכנס לתוכו" (כמבואר לקמן שם לענין ספק ספיקא), משא"כ הכא שראינו עכבר נכנס לבית הבדוק וככר בפיו נגרעה חזקת בדיקת הבית, ואז אמרינן שאין ספק מוציא מידי ודאי אפילו בספק חיוב בדיקה מדברי סופרים.

אמנם לפי"ז צ"ע מהמבואר לקמן ס"ט, אם אחר שראינו העכבר נכנס וככר בפיו ראינו חולדה יוצאת משם ובפיה ככר מכאן ועכבר מכאן, דהוי ספק, ואם ביטל "אין צריך לחזור ולבדוק שכל ספק דברי סופרים להקל"; ולכאורה מה בין זה למבואר כאן בס"א, שאין ספק מוציא מידי ודאי.

ואולי אפשר ליישב, שהספק שם הוא ספקא דפלוגתא, דהוי בעיא דלא איפשטא בגמרא י, א. ולכן פוסק בזה הטור שבספק דברי סופרים אזלינן לקולא. משא"כ כאן בס"א, שהספק הוא במעשה, ובזה אמרינן בגמרא שאם ראינו ודאי שהעכבר מכניס הככר לבית אין ספק אכילה מוציא מידי ודאי חמץ.

אמנם עדיין צ"ע ממה שנפסק לקמן סי' תלט ס"ו: "עכבר שנכנס לבית ונכנס אחריו ובדק . . קצת הבית ומצא ככר אין צריך לחזור ולבדוק שאר הבית אם ביטל או שיכול עדיין לבטל שאנו תולין לומר שזהו הככר שנטל העכבר אבל אם הגיע שעה ששית יש להחמיר ולבדוק כיון שאינו יכול לבטל הרי הוא ספק של תורה"; והרי גם שם הספק הוא במציאות (ובגמרא שם י, א לא נתבררה הלכה זו לאשורה), ומ"מ אזלינן לקולא כשביטל, אף דמיירי שודאי ראינו העכבר נכנס וחמץ בפיו, ואיך זה אמרינן כאן שהספק מוציא מידי ודאי?

ואולי היה מקום ליישב, דהכא שאני שרגלים לדבר שהככר שמצא הוא הככר שהכניס העכבר, ולכן מתירים בזה אפילו בודאי נכנס חמץ לבית. וכעין זה שנתבאר בסי' תלח ס"ה: "תינוק נכנס לבית בדוק וככר בידו ונכנס אחריו ומצא פירורין אין צריך לחזור ולבדוק אפילו אם לא ביטל דכיון שמיד נכנס אחריו ומצא פירורין הרי רגלים לדבר שאכלו התינוק ואלו הפירורין הן שנפלו ממנו בשעת אכילה שדרך התינוק לפרר".

אמנם לכאורה אין לומר כן, שהרי התם בתינוק כשיש רגלים לדבר כו' מתירים "אפילו אם לא ביטל" דהוי דאורייתא, משא"כ כאן אמרינן בפירוש דהוי ספק, ולכן אין בו אלא במקום דהוי ספק דרבנן. וכיון

שכן, הרי אמרינן בזה הכלל "אין ספק מוציא מידי ודאי" גם בחיוב בדיקת חמץ דרבנן.

ועד"ז הוא גם לקמן שם ס"ז, כשהניח עשרה ככרות חמץ שאינם קשורים ומצא ט', שצריך לבדוק עד שימצא ככר אחד אם ביטל, שאז תולין שזהו הככר שנטל העכבר (ראה מ"מ וציונים, שנדחק לבור מקור וטעם רבינו לזה), כמו בדין הנ"ל שבסעיף ו.

ועד"ז הוא גם לקמן שם ס"ט: "הניח ככרות בזוית זו ומצא בזוית אחרת . . . אם יודע מנין הככרות ומצא בזוית אחרת כמנין שהניח אין צריך לבדוק אם ביטל או שיכול עדיין לבטל כיון שהבדיקה אינה אלא מדברי סופרים אנו תולין להקל שמן הסתם הן הן הככרות שהניח כיון שהן שוין במנינם". גם המקור לזה הוא הוא בטור סוף הסימן: "אם ביטל אין צריך לבדוק ואם לא ביטל צריך לבדוק". והיינו אף שגם כאן היה בבית זה ודאי חמץ, שאז אמרינן "אין ספק מוציא מידי ודאי" גם בחיוב בדיקת חמץ דרבנן, וא"כ אין תולין כאן להקל.

ובשלמא לדעת הטור וסיעתו יש לומר שיפרש, דהא דאמרינן בגמ' ט, א שאם ראינו העכבר מכניס החמץ אין ספק מוציא מידי ודאי, היינו דוקא כשלא ביטל דהוי ספק דאורייתא. ואפשר סבירא לי' לטור, שגם נגד חזקת איסור אמרינן ספיקא דרבנן לקולא (ראה שיטות הפוסקים בזה בפס"ד צמח צדק רג, ג - רז, ג. שמז, א. ובשו"ת חיו"ד סי' שנב אות ה).

אמנם רבנו שפוסק ברס"י תלח כדעת החק יעקב ס"ק א, שהגמרא איירי אפילו אם ביטל, וגם בדברי סופרים אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי, א"כ האיך פסק בסי' תלח ס"ט ובסי' תלט ס"ו-ז וס"ט, שגם בזה תולין להקל.

עוד צ"ע שם (בסי' תלט ס"ו) שמבואר בהמשך הסעיף: "ואפילו אם היה ככר קטן אין כאן ב' ספיקות להקל מטעם שנתבאר בסימן תל"ח".

וכוונתו לומר, שאפילו לדעת הטור (דעה הב' שבסי' תלט ס"א) שמקיל בספק ספיקא אפילו כשנגרעה חזקת בדיקתו, מ"מ כאן אין זה ספק ספיקא מטעם שנתבאר בסימן תלח ס"ט: "כשבודאי נכנס לכאן חמץ אחר הבדיקה אלא שיש ב' ספיקות בהוצאת החמץ מכאן אינן נחשבים אלא לספק אחד דמה לי שנאכל החמץ ולא נשאר ממנו כלום בבית זה או שהוציאנו החולדה ולא נשאר ממנו כלום בבית זה הרי

הכל ספק אחד". ומקורו מהדרכי משה סי' תלט ס"ק א. מ"א סי' תלט ס"ק ג.

אמנם צ"ע, מהו הקשר בין סברה זו לדין שלפנינו, שהרי כאן הספק ספיקא הוא: א) שמא העכבר אכל את הככר הקטן שהכניס. ב) שמא הככר שמצא עתה הוא הככר שהכניס. ולכאורה ב' ספיקות אלו אינם משם אחד כלל, שהראשון הוא שמא נאכל והשני הוא שמא הוא זה הנמצא עתה בבית. ועדיין יש לעיין בכל זה.

תפילה בעיבור

הרב אלימלך יוסף הכהן סילבערבערג
רב ושליח כ"ק אדמו"ר - וועסט בלומפילד, מישיגן

עיין באגרות משה או"ח סימן כח שכותב שתפלה בעיבור היא דוקא כשכל העשרה מתפללין ולא סגי ברוב מנין, והוא כותב שכן מפורש בח"א כלל י"ט שכתב שעיקר התפלה בעיבור היינו שיתפללו עשרה אנשים ביחד, והביא המ"ב סי' צ' ס"ק כח. והגרמ"פ ממשיך לומר שמה שהוזכר שסגי ברוב מנין הוא רק לענין אמירת דבר שבקדושה, והוא מסביר שהטעם לזה פשוט דלא שייך ענין רובו ככולו על שיעורים, דבכל שיעור אף משהו מעכב ולכן גם בשיעור דמספר לא שייך רובו ככולו, וגם בכאן גופיה בחשיבות צבור דבעינן עשרה מקרא ד"תוך תוך" ו"עדה עדה" במגילה כג, ב. אף לענין אמירת דבר שבקדושה בעינן כל העשרה ולא סגי ברובא משום דהוא ככל השיעורים במהות וכן הוא בשעורי מספרים ומשקלות שאין לפחות אף משהו ממה שנאמר, עייין שם כל דבריו.

אבל כל זה שלא כדעת שוע"ר סי' סט סעיף ה' "אע"פ שאפילו יחיד שהתפלל כבר בפני עצמו אלא שלא שמע קדושה יכול לירד לפני התיבה ולהתפלל כל התפילה בשביל הקדושה מ"מ אם לא התפלל עדיין אין לו להתפלל בלחש תחילה אלא אם כן יש ששה שהם רוב מנין שלא התפללו עדיין שאז הם כמו צבור גמור ומתפללים בלחש תחילה ואח"כ חוזר אחד מהם התפלה בקול רם כו".

המקור לדין זה הוא המ"א שם ס"ק ד אבל רבינו מוסיף ואומר שאם יש ששה שלא התפללו נקראים צבור גמור וזה בסתירה לדברי האגרות משה וכפי שהוא מביין דברי הח"א ומ"ב.